

Јован Николић

РАШЉАР

ХЕЛИКОПТЕР

Чује се звукет са неба. Тежак и резак метални лепет. Он дотрчава до прозора иако зна шта ће угледати. Хеликоптер у свој својој величини, у застрашујуће ниском лету, попут циновског вилиног коњица, испуни све оокрут млатарајућом лармом и замакавши за врхове суседних зграда намах учини тишину неприродном. Доцније, док се слегало насиље децибела по лишћу, закуцима собе и слуху, прво што његовом погледу измами пажњу био је гуштер, који, правећи дуге паузе, мигољише по усијаном крову гараже у дворишту.

Врло добро, помислио је, овај дан је усљешан. Микро и макро прикази се сами стиичу и растуачу пред мојим очима, слике се смењују неком сојственом логиком, све одише прозирношћу, свежином као зрак који удишем кроз широм отворене прозоре. Међутим, он нема коме да саопшти ову вест о ненаданом доживљају света. Зато седа за сто и пише.

СПАС

Први пут се налазим у овој болници након слабости која ме спопала усред дана, када сам уз напрезање воље успео да паркирам и закључам бицикл. Корачао сам нестабилно ка главној улици, јер сам замишљао да ме, ако паднем, у овој вукојебини коју је пресецала бицикличка стаза, нико неће приметити.

Вођен, дакле, нагоном за животом, доспех у близину Neusserstraße. Кад ми је већ жестоко позлило и кад сам почео губити тло под ногама

замолио сам за помоћ неке пролазнике који су, не осврћући се убрзано напустили *место догађаја*. Потом једнога од радника градске чиствоће, који је управо преко пута утоваривао контејнере са смећем у велики камион. Одмахнуо је руком: *То се мене не тиче*.

Крајњим напором, у паници, позвоних на прва врата иза својих леђа. Ништа. Позвоних још једном, дуго. Отвара ми жена од које на енглеском језику затражих помоћ.

Увела ме је у канцеларију, поставила на столицу, послужила чашом воде, и позвала хитну помоћ.

Борећи се за ваздух, осврнувши се околу, увидех да се налазим у просторијама погребног завода.

СТОМАК

Вечито преплашен, не толико у свести колико у стомаку, мислио је: *Изгледа да сваку животињу ситуацију морам пропустити кроз бол влакнастиог флексуса без емоционалног имунијетета*.

Његов осетљив стомак као на прозивку јављао се пре готово сваког јавног наступа или важнијег животног подухвата или промене. Након тога, трема и дрхтање проузроковани слабашћу нерава. Отуда му је све теже бивало бити и постојати као делотворан; увек би завапио за двема снажним мишицама да га дограбе и превезу делом пута. Даље би некако успевао сам.

Некипут је себе куражио помишљу на Исуса Назарећанина и на то како носаше свој претешки крст до Голготе. Додуше, тешило га је, како је писано, да и ту беше извесне припомоћи.

Зле слутње, страх од неуспеха, комплекси инфериорности, потискивања, инхибирање и одрицање од сопствених жеља, то је била грађа од које је био сачињен његов крст у облику упитника.

Њему је било лакше кукавички искочити из ситуације, сакрити се у први заклон, заузевши положај као да очекује ћушку, онај кад се ућути и притаји да невољу надлукави.

Лећи на тло, зауставити дисање правећи се мртвим пред животом као пред дивљом звери, док све не прође мимо њега и остави га читање гузице.

Тако прикривен, није успео да успостави контакт са бићем које настањује његов кавез од скелета и коже; држао се рукама и ноктима за гране својих страхова, ћутке дишући кришом, и понекад записивао од свега тога да би помало од живота разумео.

Земља је за њега била безнадежно равна а његов боравак на њој – ординарна лаж!

ЛАНАЦ ИСХРАНЕ

Сумње не може бити да су извесни људи као организми у егзистенцији одавно постали носиоци и станишта извесним ентитетима, силама, облицима енергије несхватљивим њиховом ограниченом уму, силама које их запоседају једном или више пута током живота као вируси, лишајеви и сишу им животну силу хранећи се њоме.

Медицина је немоћна; такве случајеве олако класификује као падавицу, тумор, шизофренију, градећи заблуду, незнање и немоћ да региструје поседнутост пацијената неком вишом неземаљском стрвином.

Планета Земља је само једна од свемирских станица са установљеним облицима живота и немогуће је искључити посету залуталих и непознатих облика постојања или пак антиживота који се једноставно користе отпацама људских емоција једнако као што људска врста безбрижно конзумира ниже облике живота којима сматра биљке и животиње.

Да бисмо их напипали и разоткрили потребно је померити границе *приземних извесности*, што полази за руком само врхунским свештеницима, медитантима.

Могу их спалити шамани даноноћним призивањем Врховног Имена...

ХОДОЧАСНИЦИ

Могуће је да се неко или нешто из прошлости или будућности пробације у овај наш људски план.

(Ј. Н.)

Тело, свемирска постаја, човек као свемирска станица, отворена даноноћно за незнане госте, далеке ветрове, тужне духове, неуспокојене друмске разбојнике, из некога света који није налик нашем али је готово надомак; можда се и прожимају, али га људска чула не могу опазити, само каткад наслутити. Будући неописиво, то искуство именујемо грозницом или бунилом.

Кога ноћу буди глад и жеђ или изненадни страх? Откуда чежња, ничим призвана туга која јасног узрока нема? Зашто сам изјутра одсутан, изгубљен, до у сутон, као да безуспешно покушавам нечега битног да се сетим? Кома теку сузе у сумрак пред црвенилом неба, отужним мирисима ружа; чему бринути, чему страховати?

Ти непознати гости, пустињаџи, умеју да отпочину у нама, остављајући трага, прашину са одеће, миришљаву мудрост са својих вековних путовања.

Тако се вечерас будим и записујем то што је од потоњег госта претекло у сећању.

Сјавају они које сће смрћу ойшерешили.

Из сата у сат походе нас однекле венвременски ходочасници, пролазе мимо наших аура, застану као на појилишту, законаче, остављајући домаћинима у накнаду по који талир заумних слика у сну. За њима језди време и прождире их.

ОГЛЕДАЛО

Након купања у кади или туширања, када се врела пара кондензује на стакларији у купатилу, у замагљеним огледалима се, извесно време, није могуће огледати.

Огледало, тај врхунски изум Луцифера којим је заробио људску свест заводљивошћу чулног себепосматрања!

По обављеном светом обреду очишћења плоти, као да нас, тек крштене водом, *Лични сшарашељ* на кратко, не припушта да провирујемо у другу страну кроз направу премазану емулзијом илузије и сна, да не постанемо, попут Нарциса, жртве своје изокренуте боголикости.

МОЈА КУЋА

Кућа која је напokon била моја, чекала ме је лежећи, оборена на бок. У дну запушеног дворишта у кући тој не станују ни хлеб ни смех. Ни црно испод нокта.

Тамо у обиљу промаја и таме, по кутовима одбегли снови свише лог. Знао сам то унапред: све што будем икада добио у животу биће ми нехајно или наглавачке достављено, али свеједно и за такав отпадак, мрвицу са трпезе мораћу доцније двоструко платити ненадним изливом туђе зловоље или каквом животном неприликом.

Улазисмо кроз прозорска окна, јер врата, на овој постранце положеној кући, беху тавански отвор. (Мене ни снови нису лагали никаквом надокнадом свега што ми је у стварности недостајало!)

Таваница беше отворена пирамидална соба, премрежена тешким дрвеним гредама. Оно што се потом догодило припада збирци ужаса и усудићу се то, кад дође час, саопштити јединоме који је надлежан за моје усхите и ужасе, ономе ко ме је хитнуо овде, ако га се то уопште буде тицало...

GARE DE LYON

У Паризу, шетајући недалеко од Gare de Lyon, кроз излог једног бистроа опазих човека који је седео сам за столом и говорио у страну, криомице, сам са собом. Замишљен, у облацима дима, гледајући некуд низ улицу као кроз стакло акваријума. Телом борави и траје ту, а дух му негде затурен. Помислио сам да ми може бити брат. Исто тако сам годинама седео иза стакла ресторана и дувао облаке дуванског дима увис. Иако већ дуго нисам приуштио тај ужитак плућним алвеолама, присетио сам се укуса дувана у устима и оне лаке несвестице после прве инхалиране цигарете. Морам признати да ме је било страх од тога да изгубим свест. Страх отуда што не бих више знао како да се вратим. Страх да можда не бих ни пожелео. Не само што бих био лењ да се вратим, него што би ми тамо можда било много лепше. Приправан на сусрет са мојим негдашњим одразом, овај запис посвећујем мом непознатом сабрату у Паризу у бистроу недалеко од Gare de Lyon.

*

Замишљен, погледа управљеног другде, некој другој, имагинарној реалности. Далеко наунутра жив. Заточен сећањима на претходне тренутке. Гледа негде у бескрајну близину. Не може видети ништа од удаљености свега што је близу. Марљиво ослушкује замор тишине нагнут над столом, тим краткотрајно плаћеним приватним поседом. Стакластог, уоченог погледа, стегнутих вилица које гризу на празно, живи споменик одсутнима, изгубљенима, залуталима у лавиринту потраге за смислом властитог постојања. Напета непокретност, грчевити ослонац једном руком за чашу, другом за цигарету. Да не потоне сасвим. Као на прагу великог открића које му се непрестано, сваким новим гутљајем коњака и запаљеном цигаретом опире. Сваки пут када се, уживајући у инхалирању никотинским димом, попне на врх уобразиље да би одатле сагледао свој живот, ритуално отпије гутљај алкохола (јер пуши да би се сетио, а пије да би заборавио), он изнова све заборави; укруг као уроборус који гризе властити реп.

Не узнемирити га, не питати га ништа, у тој лакој паузи постојања, у примиривању дежурне самосвести, док плута временом и простором, ношен плимом лаке анестезије, инхалацијом сагоревања продукута сецканог листа дувана и уживањем у винској модификацији грожђа.

Оставити га у *Аршифицијелном рају* да дестабилизује и декомпонује низове секунди, линија и обличја који се свакодневно одражавају у његовом оку и уму; као оне које дозивају нечујни гласови, оне који оди-

шу мањком присуства у видљивом свету, својственом месечарима, пе-
сницима, будним сневачима с миришљавим плетежом смотаним у хар-
тијицу међ прстима.

*

Људи који злоупотребљавају алкохол, инхалирају дувански дим, ужи-
вају дроге или друге стимулативе, чине то у немогућности да издрже
мучно одвијање историје у коју су пали са архајских невиних звезда...
Халапљиво гутају синтетичка средства да би убрзали или за кратко ане-
стезирали бол властите инкарнације. Алкохолем таже метафизичку
жеђ, дрогом призивају божанствена искуства прогнани *Аршиифицијел-
ног раја*. Ампутирани, ко зна због чега, због прагреха, од Целине, они не
могу поднети одсуство сећања на јединство и планетарну присност са
Центром који је нудио биолошку сигурност и праповерење, насупротив
данашњим страховима и неуротичном животу у потпуно десакрализо-
ваном времену. Они, крхотине разлупаног некадашњег прајединства,
стрмоглављени у живот, седе расути по кафанама, модерним санато-
ријумима последњег доба, покушавајући да се сете шта их је снашло, где
су се затекли. Другима, трезвењацима, остаје бекство у неурозу, неуро-
тично стваралаштво и снове, самоубиство, лудило или политику.

ВРЕМЕ ЗА ДРУГЕ СТВАРИ

Ма куда пошао, ма где се затицао дуже време, усред посете, на путова-
њу, за избивања и дугих шетњи, навалио би изенада на њега некакав
немир, као да је заборавио искључити шпорет и закључати врата или је
кога оставио код куће па га тај чека већ преко граница пристојности.

Немир би се убрзо појачао у тескобу и мучнину и умео да узрокује
његову расејаност усред разговора, одсутност и несавладиву потребу да
се врати.

Још док беше младић, једнако се у њему, сред каквог посла или за-
бављања са другарима, окретало једно присилно питање: *Није ли вре-
ме за друге ствари?*

Као да је непрестано живео животом каквог не жели и затицао се сва-
кад тамо где му није место. Да је готово све што је било блиско његовим
вршњацама, за њега представљало пуко доколичарење, петпарачке уте-
хе, те да се читаво то време дангубе морало трошити искључиво на уче-
ње, читање душекорисних књига о духовном воздизанију.

Обичавао је одговарати на разна питања једнако надмено: *Ја ѿо-
ме не ѿриѿадам...*

То његово порицање властитог учествовања у свету, иако је подсећало на лошу друштвену адаптацију, почивало је најпре на неком заго-нетном, недефинисаном систему вредности, који му је одузимао пажњу, виталну младалачку енергију или какво битније својство током већег дела његовог живота.

Дакле свукуда се вукљао тако болестан, живећи као прогоњеник сопственог осећања празнине. Кад би га неподношљивост напунила до врха, морао је панично да бежи из ситуације и места на коме би се затицао, из какве озбиљније пријатељске или интимне везе.

Бежи нам тако талац недостатка идентитета, хита својој собичици, својој перверзној потреби за самоћом, својој мајчиној утробици, целебној и топлој.

И дочепав се кваке, запахнут познатим на киселим воњем свога лога, наш собољуб милује свој полумрак, јастук као талисман привија на груди, грли своје ране, бестидно их разоткрива, похотно граби сланик, стаје пред огледало и раздрагано урања у свој изобличени одраз.

РАШЉАР

Више не церебрално, сада већ органски, физиолошки осећам такозване литерарне творевине.

Читајући, на пример, каквогод књижевно штиво крцато неуротичним набојем аутора или слична остварења писана при патолошким поремећајима, кавим обилује светска књижевност, тад наједном осетим штагод од симптома који су нагнали аутора да се лати писаљке; под непосредним утицајем списатељевих стања и сам станем емпатично да саображавам његове личне тегобе.

А од доброга стиха осећам струјање у бубрезима.

Налик извесним особама које су именovali *мецијумима* дубоко сам проживљавао сваку прочитану књигу, отпатке неуротичних фистула, којих се самотерапеутски ослобађао сваки писац.

Можда, како ме је саветовала покојна баба Љубица, такве књиге (и књиге уопште) требало избегавати. По њеним речима човек се може контаминирати њима и осећати веома лоше. Али како сам то тада могао знати, заведен и необавештен? За извесне опсесивне библиофиле, кад скрену с ума умели су старији да кажу: *Они су пречитали!*

Сећам се да су ми исповести логораша и дисидентска литература жариле нерве до белог усијања.

Такође, данас не бих препоручио Е. А. Поа, Малколма Лаурија, Ничеа и Сиорана. Али зато прија источњачка поезија и лековита су *Јеванђеља*, Рилкеове *Девинске елегије*, и душекорисне књиге атоских подвижника.

Одскора врло брзо детектујем *злокњиџе*: поставим длан десне руке на насумце одабране, непрочитане странице и ако осетим неправилност у срчаном ритму, клоним се тих књига, одлажем на полице или поклањам непријатељима.

Хоћу да кажем да данас више немам потребе да читам нове књиге нити да се обавештавам о њиховом садржају из предговора, поговора и рецензија. Томе ја више не верујем.

Сад ми је довољно само да руком рашљарим по корицама.

ПОСЛЕДЊЕ РЕЧИ

Ловац на мрље и неуредности. Овлажив језиком прсте, брижљиво је уклањао мрве, папириће и сваку нечист са пода. Прелазео прстима преко политуре намештаја по собама, помно разгледао врх јагодица не би ли затекао трагове прашине. Трљао масне омаглице са глатких површина, брисао већ обрисано, поспремао посуђе са стола, разбацану одећу са столица, сакупљао чарапе и доњи веш затурене под креветом, судоперу полирао сунђером, изнова преслагао одећу у плакару, на квадрат паковао ручнике у умиваоници.

Мењао пепељаре након само једне попушене цигарете, по величини постројавао обућу у предсобљу.

Остављао је сваке ноћи незакључану капију, крило прозора отвореним, светла да горе до зоре. Спавао са телефоном под јастуком, уз тиху музику и неколико раскриљених књига на поду поред кревета. Једнога јутра док је испијао шољицу кафе, принудио је себе да устане и премести кошуље на штрику, спајајући им рукаве штипаљком, јер му се учинило да висе тако предалеко на полупразној жици, једна од друге...

То сам некако и могао поднећи, биле су прве речи којима је дочекао супругу из породилишта кад им се родила кћер: *да родиш нешто што је истинито с тобом*.

Не бих могао ни замислити да је мушко биће могло да пронесе свој људски орган кроз твоју вагину.

Шта да сам занела мушко? – узвратила му је.

Тада би наш син морао бити рођен царским резом!

На самрти, док је седела крај његове постеље, узео је за руку као да тражи опроштај.

Благо се нагнула. У роптају, отимајући ваздух, прошаптао је:

Вири ти глака из носа...